

Antwoorden op vragen van de Adviescommissie Voltooid Leven.

Schrijven ten behoeve van de Adviescommissie

Zutphen, 19 mei 2015

=====

1. Hoe omschrijft u de problematiek rondom “voltooid leven”?

- Wat wordt onder “voltooid leven” verstaan?
- Is dit een juiste term voor de onderhavige problematiek

De Coöperatie Laatste Wil (CLW) heeft in zijn eerste schrijven aan de adviescommissie al aangegeven dat er vele volwassenen zijn die de dood verkiezen boven het leven vanwege het verlangen naar een verbetering van hun levenssituatie. Zij zijn klaar met dit leven om vele redenen en achten het leven voltooid. Voltooid leven is een term die is ontstaan vanwege de vele ouderen die hun leven voltooid vinden op grond van de toenemende lichamelijke beperkingen en ongemakken, hun maatschappelijk isolement en het ontbreken van een uitnodigend perspectief om nog wat van hun leven te maken.

We weten dat er een grote groep mensen is die behoort tot de generatie van de “babyboomers” Deze beginnen nu de leeftijd te krijgen dat ze hun leven voltooid kunnen gaan achten, dan wel dat dit op termijn te verwachten is. Behalve het aantal is het ook een groep die in de jaren '60 heeft geleerd op te komen voor hun rechten en verantwoordelijkheden. Deze worden zonder twijfel ook bij zelfdoding opgeëist.

Als de term “voltooid leven” wordt gekoppeld aan ouderen is deze niet de juiste, omdat er niet alleen sprake is van ouderen die hun leven voltooid vinden, maar ook jongeren. Die vinden hun leven voltooid, maar niet omdat ze “oud en der dagen zat” zijn. Ze zijn “jong en der dagen zat”.

2. Welke mogelijke oplossingen (maatschappelijk/juridisch) ziet uw organisatie voor de problematiek rondom “voltooid leven”? Hoe kijkt u aan tegen hulp bij zelfdoding als oplossing?

De problematiek rondom voltooid leven bestaat er vooral uit dat er voor degenen die bewust en waardig wensen te sterven, geen mogelijkheden zijn om dat te realiseren zonder de wet te overtreden. De huidige situatie dwingt mensen om hun arts met list en bedrog te bejegenen omdat ze medicijnen willen sparen om hun leven te beëindigen en maakt van hun naasten criminelen om uit het buitenland medicijnen het land in te smokkelen. Het maakt een vrije omgang met hun familie en bekenden onmogelijk vanwege de druk die er rust op de hulp bij zelfdoding. Daarmee veroorzaakt het onrust om een mooi, waardig, veilig en te ritualiseren levenseinde vorm te geven.

Boven alles uit gaat het over een samenleving die zijn burgers steeds weer voorhoudt dat men verantwoordelijk is voor de zaken die in het leven aan de orde zijn en die het diezelfde burger onmogelijk maakt verantwoordelijkheid te nemen voor het eigen sterven. Zie hiervoor wederom ons ingezonden schrijven.

Het niet meer strafbaar stellen van hulp bij zelfdoding door niet-artsen zal verbetering opleveren, maar is nog geen oplossing voor de verkrijgbaarheid van betrouwbare middelen om een einde aan het leven te maken, de - wat wij noemen - "laatstewilmiddelen".

3. Als hulp bij zelfdoding onder bepaalde voorwaarden mogelijk wordt gemaakt, verwacht u dan positieve en/of negatieve (neven-) effecten?

Voorop dient te worden gesteld dat het zeer veel moed vraagt om zichzelf te doden. Evaluaties van wetgeving in Oregon heeft al eerder aangetoond dat het beschikbaar, respectievelijk, in huis hebben van een laatstewilmiddel niet maakt dat het ook altijd gebruikt gaat worden. Sterker nog: in veel gevallen gaat het er vooral om dat "het weten dat men over het middel kan beschikken" voldoende is en men het verloop van het leven, eindigende in de dood dan rustiger kan afwachten (zie ook citaat van Drion).

In de recente rechtszaak van Heringa bleek het onder meer te gaan over de laatstewilmiddelen en de onmogelijkheid om hier legaal aan te kunnen komen. De moeder van Heringa had aanvankelijk de verkeerde middelen gespaard en Heringa had zelf wel de juiste, ook illegale. Dat wordt met een betere hulp bij zelfdoding niet opgelost. En dat zou wel moeten, vindt de CLW.

Voor volwassen mensen die dat willen moeten de laatstewilmiddelen beschikbaar komen. Wij kunnen ons voorstellen dat er een proef wordt georganiseerd waarbij aan een beperkte groep de mogelijkheid wordt geboden om in het kader van een pilot, een experiment aan de juiste middelen te komen en bieden daartoe onze coöperatie aan. De voordelen daarbij zijn:

- *Iedereen is volwassen en heeft zich akkoord verklaard met de doelstellingen over de autonome route: je mag over het eigen levenseinde beslissen, het moet niet.*
- *De omvang van de testgroep is beperkt te houden (we hebben nu 2.350 leden) en deze groep valt onder een juridische entiteit.*
- *Productie, distributie en beveiliging zijn goed te organiseren.*
- *De mogelijkheid van toelaten van toetsing achteraf op welomschreven aspecten.*

Wij denken dat er aanvankelijk een grote groep mensen gedurende de navolgende jaren voor een laatstewilmiddel in aanmerking zal willen komen en dat een deel van deze mensen het middel ook daadwerkelijk zal gebruiken. Voor mensen met een actuele doodswens zal het kunnen betekenen dat ze dat afscheid waardig en veilig kunnen realiseren, zonder van rigoureuze methoden gebruik te hoeven maken (ophanging, trein + hoog gebouw, brand, verwonding, ..).

4. Hoe kan worden voorkomen dat mensen hun leven “voltooid” achten?

Het is aan ieder persoon zelve of hij/zij het leven voltooid acht. Er is geen wet die maakt dat je je leven moet voltooien. Het lijkt er overigens soms op dat iedereen moet blijven leven, ook als de persoon in kwestie daar zelf niet langer voor kiest.

In de vraagstelling zit naar ons idee en gevoel ook besloten dat je de problematiek van “voltooid leven” zou moeten willen vermijden en oplossen. Alsof dat zou kunnen, alsof je voor iemand anders zou kunnen besluiten dat je nog wel mogelijkheden ziet voordat zijn / haar leven voltooid is, terwijl de ander dat niet zo ervaart.

Het vorenstaande wil niet zeggen dat je de betrokkene geen raad zou mogen of kunnen geven, dat naasten, familie, vrienden, behandelaars en dergelijke geen invloed zouden kunnen hebben op de opvattingen van betrokkene. Echter naar de opvattingen van de CLW heeft betrokkene het laatste woord om het leven voltooid te vinden en te willen sterven.

Dat sterven willen we mogelijk maken om dat op een veilige, waardige en transparante wijze te doen. Ruim 1.800 gruwelijke zelfdodingen bewijzen de stervenswens. Laten we die menselijker maken.

5. Verwacht u dat verzoeken om levensbeëindiging – al dan niet in de vorm van hulp bij zelfdoding – op grond van “voltooid leven” in de toekomst zullen toenemen?

Zoals al eerder aangegeven denken we dat de groep mensen die ons gedachtengoed steunt erg groot is, zo’n 5 miljoen 18-plussers (zie het onderzoek van de NVVE). Dit zijn de mensen die vinden dat als je een einde aan je leven wenst te maken je dan ook over de middelen moet kunnen beschikken. Belangrijke vraag hierbij is, of het gaat over de geruststelling dat je aan de middelen kunt komen of dat je ze in huis kunt hebben, ofwel dat je deze middelen daadwerkelijk gaat gebruiken.

Wij durven geen voorspelling te doen van het verloop, zeker niet tegen de achtergrond van de ruim 1.800 zelfdodingen die plaatsvinden omdat er geen andere mogelijkheden zijn. Maar ook niet tegen de achtergrond van de tienduizenden pogingen (bron: Trimbos, 2007) tot zelfdoding die niet succesvol zijn.

6. Wat wil uw organisatie de Adviescommissie Voltooid Leven meegeven ter overweging?

Wij begrijpen dat een advies over voltooid leven voortbordurt op de ingeslagen weg van de wet- en regelgeving zoals die nu voorligt. Wat wij zien, en waarvan wij als Coöperatie Laatste Wil een exponent zijn, zijn ontwikkelingen in de samenleving om te accepteren dat mensen een einde aan hun leven wensen te maken. In het stuk dat we eerder hebben ingeleverd, noemen we dat ‘democratisch’ – de meerderheid zorgt

ervoor dat er ruimte is voor een minderheidsstandpunt. Een grote groep mensen wil in eigen regie en met eigen verantwoordelijkheid bij het einde van het leven kunnen realiseren. Dat op een zodanige manier dat het in alle openheid besproken, geregeld en gerealiseerd kan worden voor mensen die dat zelf willen. Zonder druk op anderen die dat niet wensen.

Daartoe is het kijken buiten de huidige kaders noodzakelijk en het werken aan creatieve oplossingen voor de levende bezwaren zeer gewenst. We hopen oprecht dat de Adviescommissie hier een belangrijke bijdrage aan zal kunnen leveren. Waar nodig zullen wij er zijn om u te ondersteunen.

Jos van Wijk
voorzitter

Gert Rebergen
secretaris / penningmeester